

Egy tevékeny közgazdasági író

„Szükséges az erdőgazdasági ismeretek népszerűsítése és terjesztése.”

/Kozma Ferenc, 1879./

„Az író joga, sőt kötelessége, hogy mielőtt művét olvasásra bocsátotta, tájékoztat nyújtson az alapról, a melyen áll, - vezérelvről, a melyet követett, és az eszközökről, a melyeket céljára felhasznált. Az olvasó teendője aztán megítélni: helyes alpra van-e fektetve a mű s ezen alapon, az elv és eszköz természete szerint, a feladat mennyiben tekinthető megoldottnak.” Ezeket a - valamennyi mai szakíró számára is érvényes - gondolatokat olvashatjuk *Kozma Ferencnek* (Csekefalva, 1844. febr. 17. - ?, 1920. aug. 12.) 1879-ben megjelent, ezer forint pályadíjjal jutalmazott, *A Székelyföld közgazdasági és közművelődési állapota* (Budapest) c. munkája előszavában.

Szülőföldjén a nagyközönség már csak annyit tud Kozma Ferencről, amennyit a napilapok Emlékeztető c. rovatai néha megemlítenek róla: „pedagógus, író, ő szervezte meg az első népbankot Erdélyben”. A „Naptár”-aknál már többről tájékoztat a *Hargita Kalendárium 1980. Arcképcsarnok* c. rovata, ui. *Bakó László* szerkesztésében megjelent kislexikon előszavában olvashatjuk a következő elismerő sorokat is: „akárcsak az egész ország dolgozói, Hargita megye lakói is méltán büszkék szellemi elődeikre”, melyek jogosan illenek Kozma Ferenc nevéhez, idézett legjelentősebb írásához, tevékenységéhez.

Kozma nagymonográfiája *Orbán Balázs* halhatatlan művénel 6-11 évvel később jelent meg, mintegy kiegészítve azt. Ha Orbánnak emelkedett hangvételű alkotása elsősorban a „szív”-hez szól, az érzelmekre hat, Kozma könyve - már jellegénél fogva is - a „száraz” statisztikai adatokra (pl. az 1870. évben végrehajtott népszámlálás eredményeire) támaszkodik. A két kiváló szakíró azonban sokmindenben hasonlított egymáshoz: pl. abban, hogy mindketten *önismeretre* törekedve tudásuk legjavát adták a nép gazdasági felemelkedésének elérése érdekében, és ezért határozottan kiálltak az *erdőtörvény* szükségessége és célkitűzései mellett, ezzel is igazolva az erdőgazdálkodás és a faipar jelentőségét a székelység életében.

Az utókor számára *A Székelyföld közgazdasági és közművelődési állapota* erdészettörténeti jelentősége felbecsülhetetlen. Többek között azért is, mert habár 1879-ben, a megyésítés után jelent meg, tartalmazza az 1874-76 között megszűnt székely székek községeinek területi kiterjedését, *művelési ágak* szerint. Ezáltal „a régi székek alkatrészei, a régi kataszter alapján” az érdeklődő olvasó rendelkezésére állnak. Az erdők összeírása az 1853. évi kataszter alapján történt. Az 1875. évi VII. tc. új kataszter készítését rendelte el, mely a Szé-

kelyföldön 1885-ben ért véget, majd 1903 és 1912 között ennek kiigazítására került sor.

Kozma Ferenc érdemei közé tartozik az, hogy az általános összefüggéseket előtérbe helyező, az erdészeti-faipar kérdéseit nagy szakértelemmel kezelő, „máig utol nem ért” munkájában erőteljes hangon írt az *erdőpusztítás* megfékezése érdekében: „Ha Udvarhelymegye 16 év alatt erdőségének mintegy 10 %-át pusztította el és annak helyén épen semmit sem fásított, könnyű kiszámítani, hány évtized kell még ahhoz, hogy lakói a mezőség sorsára jussanak” /256./ „Hogy az *égések* is mily nagymérvű pusztítást okoznak, erre például csak *Ditró* és *Szárhegy* községeket említem föl, melyek [...] több mint 3000 hold erdője semmisült meg ily módon” /257./

A *rendszeres üzemterv szerinti erdőgazdálkodás* szükségességét hirdette: „Önkénytelenül azon vadak jutnak eszünkbe, kik a fákat levágják, hogy gyümölcsöt megehessék; *mi is a jövő nemzedéknek fájának gyümölcsét eszszük.* Értsük meg jól: a kapitálist fogyasztjuk egyfelől s veszni engedjük másfelől” /265./

Tárgyilagosan írt a *székelyföldi erdőbirtokviszonyokról* is: „A székelyföldi erdőségek *magán, egyházi, községi és közbirtokossági* tulajdont képeznek. Melyik mekkora terjedelmű, azt kinyomozni nem sikerült, de az tudva van, hogy a két utolsó erdőbirtok jelentékenyen túlhaladja a két elsőt [...]. És a *tulajdonjog e tisztázásánál* a községek hivatalból lesznek képviselendők, mindenütt igen nagy lévén a hajlam confundálni a községit a közbirtokossággal, *mely törekvés a községeket természetesen igen sok helyt megfosztaná talán egyedüli tőkéjétől és jövedelemforrásuktól*” /252./

Kozma fontos adatokat közölt „az erdők termőképességi átlagai”-ra - vagyis az átlagos évi növekedésre - vonatkozóan is, melyeket szembeállítva a gyenge mezőgazdasági földek által nyújtott jövedelmekkel, tanulságul szolgálhattak. Így már teljessé vált a kép. Az olvasó megismerhette a két művelési ág - a mezőgazdaság és erdészeti - nyújtotta jövedelmet, és beláthatta: az *erdőirtásoknak határt kell, hogy szabjon az ésszerűség*, mert egy 100 éves vágásfordulóban kezelt fenyőerdő (az időjárás szeszélyeitől függetlenül) ugyanazt a jövedelmet adja, mint egy közepes minőségű szántó. És mindezt egy közgazdasági szakíró állította: „Gyergyóban [az erdővel szemben tanúsított ellenszenv elsősorban itt jelentkezett] a legjobb minőségű szántóföld után 2-3 forint haszonbért fizetnek, a közepes minőségért 1-2 forintot. A harmadosztályú szántók többnyire alig hozzáférhető hegyoldalon fekvén [...] haszonbérbe nem vétetnek” /160./ (Gyergyószék már 1784-ben érvelt az erdők megóvása ellen. /Vö. EO II. 511./)

Kozma könyvének *Erdőgazdaságunk bírálata és némi javaslatok* c. fejezetében *Bedő Albert* gyakorlati tanácsait is közölte. Ezek közül megemlíthetjük az erdészeti képzettséggel bíró szakemberek alkalmazásának szükségességét, az erdőgazdasági üzemtervek szerinti gazdálkodást, az erdők őrzését, az erdő természetes felújítása esetében a legeltetési elő- és utótilalom alkalmazását stb. Külön kiemelte az *erdők feltárásának* fontosságát: „Az erdőgazdaság javítására az erdőbirtokosok egyetemes kötelessége *erdei utak* készítése és jó karban tar-

tása, s a *tutajozás* és úsztatásra alkalmas patakok és folyók szabályozására” /268./

Értékesek *Kozmának* a faiparra és a szakoktatásra vonatkozó adatai is. Ez utóbbiak közül kiemelkedik a *Dávid Antal Mózes*, marosvásárhelyi polgárra vonatkozó visszaemlékezés, ki 1846-ban 10 000 váltó forintot ajánlott fel egy Székelyudvarhelyen felállítandó „műipar-iskola” alapítására. „Az eszme lelkesedésre ragadta a székelyeket”, tudósít a korszak közhangulatáról idézett könyvében *Kozma Ferenc*, példaként felsorolva más, az udvarhelyi szakiskola létesítését támogató felajánlásokat is. Ezzel megindult egy lassú folyamat a szakoktatás - és ennek keretében az erdészeti és faipari iskolahálózat - létrehozása érdekében. Mintha *Mikes Kelemen* 1725. június 11-i keltezésű levelének szelleme éreztetné hatását: „Csak a deák nyelvet, és egyebeket nem tanulván [a „collégiumban a nemes iffiú”], annak házinál hasznát nem sokat vészi, és a gazdaságban olyan tudatlan, mint mások.” Ugyanis a kuruc emigrációs irodalom legjelentősebb képviselőjének idézett sorai - és ezek folytatásai -, egyik kezdeti igazolása a szakmai oktatás szükségességének.

„De hát mi is
Végeztetett el
Tulajdonképpen és egyáltalán?
Ma is,
Holnap is újból
És megint és ismét
És szakadatlan
Végig kell járni az ismerős
Föld lélektől lélekig ívelő
Útjait, az eszmélés
Szabad tájait,
Töretlen.”

/Váli József: Lélektől lélekig.
Orbán Balázs emlékére. 1981./

Értékszámítás
Lajos

21579

ERDŐÉRTÉKSZÁMITÁSTAN.

IRTA

FEKETE LAJOS

MAGY. KIR. ERDŐTANÁCSOS ÉS AKADÉMIAI TANÁR.

MÁSODIK TELJESEN ÁTDOLGOZOTT ÉS BŐVITETT KIADÁS.

SELMECZBÁNYA, 1892.

Kapható a szerzőnél, valamint Joergens A. özv. és fia könyvkereskedésében.

Ára 3 frt.